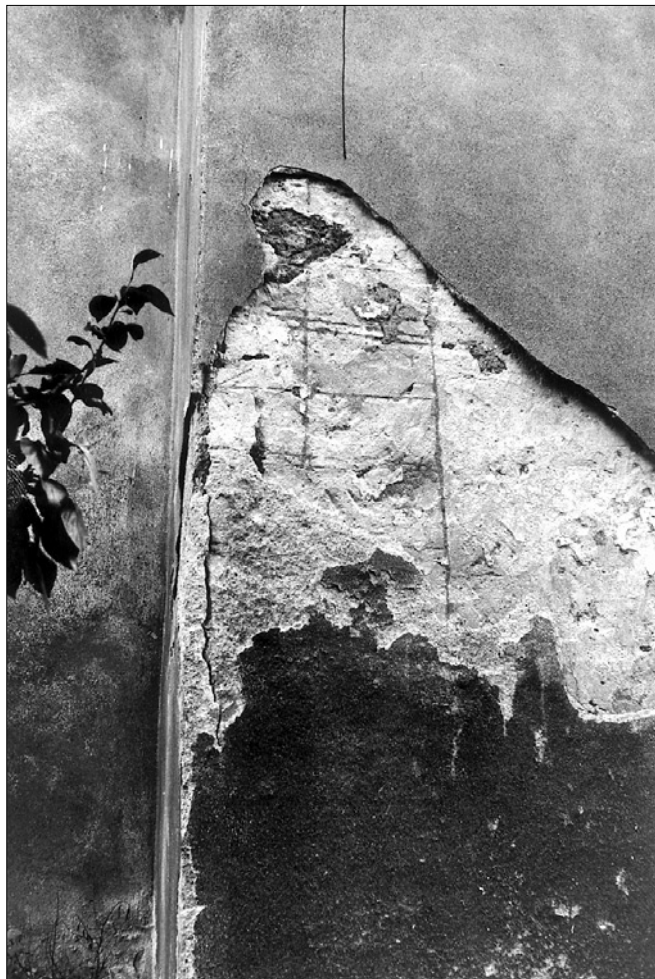

Obr. 7: Bratčice (okres Kutná Hora), kostel. Detail severovýchodního nároží lodi s rytým kvádrováním na renesanční (?) omítce "-2". (foto Jan Sommer 8. 10. 1995)

1995.)

POZNÁMKY:

- 1) Alžběta Birnbaumová: Politický okres čáslavský. Soupis památek historických a uměleckých v Čechách XLIV, Praha 1929, str. 42.
- 2) Za upozornění na možnost dokumentace dalších podrobností chátrajícího exteriéru kostela děkuji Ph Dr. Pavlu Kroupovi z Památkové ústavu středních Čech v Praze. Rozhodující pokrok v našich vědomostech lze očekávat od dokumentačního průzkumu během opravy kostela, která by měla brzy navázat na letošní výměnu střešní krytiny.

OBERFLÄCHENUNTERSUCHUNG DER GOTISCHEN KIRCHE IN BRATČICE

Auf Grund der bisherigen Erkenntnisse kann man die Bauentwicklung der Kirche kurz folgendermaßen zusammenfassen:

1. Der gotische Bau aus dem Jahre um 1300 mit einem länglichen flächendeckigen Schiff und dem Eingang in der Südfront, mit einem kleinen, bisher einzigen dokumentierten Fenster in dem Nordschiff; der Bau hatte ein ungefähr quadratförmiges Presbyterium, gewölbt mit einem gewälzten spitzförmigen Gewölbe, dessen Oberteil die Höhe der Umarmungsmauern überstieg. Das Presbyterium wurde von zwei kleinen Fenstern beleuchtet, von einem aus der Nordseite und wahrscheinlich von einem anderen größeren Fenster aus der Achse Verschlusswand. Die inneren Spalletten mußten in den Unterteil der Gewölbefläche ein-

greifen. Das genaue Verhältnis zwischen den kleinen Fenstern und dem Gewölbe kann in der Zukunft durch die Untersuchung in dem Interieur festgestellt werden. Die Maueraußenseiten wurde durch einen groben Verputz gedeckt, der vielleicht aus der Zeit des Aufbaues herkam, spätestens jedoch aus der Zeit der Gotik; die Fensterspalletten wurden in geglätteten Passepartouts eingerahmt.

2. Der Renaissanceumbau trug wahrscheinlich nur mit neuen verputzen im Exterieur bei. Die Oberfläche der Verputze wurde durch gravierte Linien gegliedert, die die Quadernsteine der Eckarmatur imitieren und die Fensterrahmen bildeten.

3. Das gegenwärtige Aussehen der Kirche wurde von dem Barockbau bestimmt, besonders durch den Aufbau eines Frontturmes, durch das Vermauern der Originalfenster und des Eingangsportals und durch das Durchbrechen der größeren Fenster mit halbkreisförmigen Nischen. Der neue Kircheneingang führt durch das Erdgeschoß des Frontturmes.

4. Die Letzte Reparatur, die vielleicht in den ersten Jahrzehnten des zwanzigsten Jahrhunderts realisiert wurde, hat nur die Barocklösung der Fassaden erneuert.

Die gotischen details des Baues, als auch die gravierten und gemalten Zierden des Renaissance (?) verputzes sollten während der sich nähernden Kirchereparatur ausführlich dokumentiert werden.

ABBILDUNGEN

1: Bratčice, (Bez. Kutná Hora), Kirche. Ansicht vom Südosten (Foto J. Sommer, 5. 6. 1990).

2: Bratčice, (Bez. Kutná Hora), Kirche. Grundrißschema. Gotisches Mauerwerk ausgekreuzt, späteres Mauerwerk auspunktirt (gemessen in 100 cm Maßstab, J. Sommer, 8. 6. 1990 und 8. 10. 1995).

3: Bratčice, (Bez. Kutná Hora), Kirche. Peilung des Originalschiffportals - Ansicht und Pfostenprofil (Peilung J. Sommer, 8. 6. 1990).

4: Bratčice, (Bez. Kutná Hora), Kirche. Fundedokumentation aus der Südwand des Presbyterium. 1 - Mauerwerk aus dem Steinbruchstein; 2 - Mauerwerk gemischt (Ziegel und Stein); 3 - Ziegelmauerwerk; 4 - neuzeitlicher Verputz (0); 5 - Barockverputz (1); 6 - Renaissance(?)verputz (2); 7 - gotischer Verputz (3) mit geglätteten Bändern rund um die später vermauerten fenster teilweise durch schraffierten Strich ergänzt. (Gemessen in 100 cm Maßstab J. Sommer 8. 10. 1995).

5: Bratčice, (Bez. Kutná Hora), Kirche. Presbyterium, Ansicht nach Osten (Foto J. Sommer, 8. 6. 1990).

6: Bratčice, (Bez. Kutná Hora), Kirche. Presbyterium, Westansicht. (Foto J. Sommer, 8. 6. 1990).

7: Bratčice, (Bez. Kutná Hora), Kirche. Detail der Südostschiffecke mit gravierter Quadratisierung auf dem Renaissance(?)verputz (2) (Foto J. Sommer 8. 10. 1995).

NÁLEZY PŘI OBNOVĚ KOSTELA SV. JANA KŘTITELE V PARDUBICÍCH

LADISLAV SVOBODA

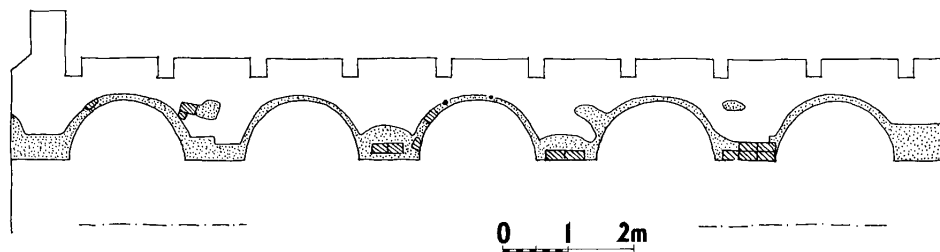
Prováděná obnova vnějších omítek kostela sv. Jana Křtitele na Zeleném předměstí v Pardubicích byla v květnu 1994 využita k prohlídce jeho zdiva. Zatímco štíty byly opatřeny novou omítkou již v roce 1993, na jednoduše profilované římsy pod štítem (čtvrtobloun mezi ústupky) ještě byla dvourstvá tvrdá omítka z let 1938 - 1940¹⁾ a níže bylo možno sledovat téměř v úplnosti obnažené zdivo. To je provedeno křížovou vazbou z cihel velmi pravidelného formátu 7,5 - 8 x 13 x 28 cm, tesaný kámen tvoří pouze severní a západní portál, soklovou římsu, vrchní plochy opěráků a u jihovýchodního opěráku lodi téměř zúplna a ji-

hozápadního opěráku lodi vrchní 3/4 čelní strany. Hrotité záklenky oken lodi jsou provedené z cihel, kladených hloubkově na úzkou stranu, tedy ve vrstvě 13 cm vysoké. Na presbytáři jsou pod tyto záklenky, a to ve vrcholu asi o 27 cm níže, v patě o 60 cm, vloženy další - okna jsou tedy snížena. Dorovnávkami mezi oběma záklenky se snaží dodržovat vodorovné spáry. 20 cm nad severním portálem (měřeno osově) jsou patrné zazdívkové tří zhruba čtvercových otvorů o straně kolem 25 cm, zřejmě po trámech kdysi tu stojícího přístřešku. Jsou vzdálené kolem 175 cm, střední a pravý otvor tvoří dvojici zhruba na ose portálu.

Severozápadní přístavek je přizděný na spáru, pod níž je patrná omítka lodi, jeho severovýchodní nároží bývalo široce okosené (ze severní stěny ukrajovalo 55, z východní 70 cm) a pod pozdější dozdívkou je ve vrchní části vidět špatně čitelnou, nicméně bohatě profilovanou římsu.

Nejzajímavějším nálezem jsou bezesporu otisky pěti oblouků lunetové římsy ve vrchní části severního průčelí lodi. Zůstalo po nich pouze přisekání líc zdiva, výraznější v pateční části, kde byly hlouběji narušeny 2 - 4 vrstvy cihel, zatímco v obloucích je patrná jen 7 - 13 cm široká a 2 - 4 cm hluboká rýha, v níž byly nad středním obloukem zjištěny dva kousky dřeva. Půlkruhové oblouky byly 175 - 181 cm široké, pateční části měly šířku poloviční (89 - 90 cm). Po odstranění římsy byly do jizev po patce vloženy cihly naplocho, v rýhách si pomohli úlomky prejzů. Lunetová římsa pravděpodobně zdobila jen severní, k hlavní ulici přivrácenou stranu kostela. Na západní, jižní ani východní straně nebyly její stopy zaznamenány, severní strana presbytáře (nad střechou sakristie) nebyla omítky zbavena.

Kostel vznikl kolem roku 1510,²⁾ za překvapivou je možno označit jeho celocihelnou výstavbu, a v letech 1563 až 1570 byl přestavěn místním stavitelem Václavem Vsetečkou.³⁾ S přestavbou zřejmě souvisí snížení okenních záklenků v presbytáři a vpravdě „přilepení“ lunetové římsy, předpokládané prodloužení lodi západním směrem⁴⁾ se však neprokázalo.

Obr. 2: Nákres vrchní části severního průčelí kostela. Tečkovaně vyznačen rozsah přisekaného zdiva, šrafováním pletování, černě nálezy dřeva, čerchovanou čarou úroveň vrcholů okenních špalet. (L. Svoboda).

Obr. 1: Pardubice, pohled na kostel sv. Jana Křtitele od severovýchodu. Foto - Sacher, 1967 - Památkový ústav Pardubice.

POZNÁMKY:

- 1) Poche E. a kol.: Umělecké památky Čech 3. (P/Š), Praha 1980, s. 24.
- 2) Poche a kol., op. cit., s. 24; Šebek F. a kol.: Dějiny Pardubice 1, Pardubice 1990, s. 105.
- 3) Poche a kol., op. cit., s. 24.
- 4) Šebek a kol., cit. v pozn. 2, s. 146.

FUNDE BEI DER INSTANDSETZUNG DER KIRCHE DES HL. JOHANNES DES TÄUFERS IN PARDUBICE

Der interessanteste Fund sind zweifellos die Abdrücke von fünf Bögen des Lünnettesims im oberen Teil der nördlichen Fassade des Schiffes, entstanden offenbar beim Umbau in den Jahren 1563 - 1570 durchgeführt vom Ortsbaumeister Wenzel Vsetečka.

ABBILDUNGEN

1. Pardubice, Anblick der Kirche des hl. Johannes des Täufers vom Nordosten. Lichtbild Denkmalinstitut in Pardubice - Sacher 1967.
2. Zeichnung des Oberteiles der Nordfront der Kirche. Punktiert bezeichnet der Bereich des zugehauenen Mauerwerks, schraffiert die Blende, schwarz Holzfunde, mit strichpunktierter Linie das Niveau der Höhepunkte der Fenstergewände.